

ТОҒИГ ҲОЛДУЗИ

Ўзбекистон: болалари ва ўсмирларининг газетаси

ТИНЧЛИГИМИЗ ~ ХУРЛИГИМИЗ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ДАВЛАТ МАДҲИЯСИ

Абдулла ОРИПОВ сўзи

*Серқуёш, ҳур ўлкам, элга бахт, нажот,
Сен ўзинг дўстларга йўлдош, меҳрибон.
Яшнагай то авод илму фран, ижод,
Шухратинг норласин токи бор жаҳон!*

Нақорат:

*Олтин бу водийлар — жон Ўзбекистон,
Аждодлар мардона руҳи сенга ер!
Улуғ халқ қудрати жўш урган замон,
Оламни маҳиё айлаган дийр!*

*Бағри кенг ўзбекнинг ўртас иймони,
Эркин, еш авлодлар сенга зўр қанот!
Истиқлол машғали, тинчлик посбони,
Ҳақсевар, она юрт, мангу бўл овод!*

Нақорат:

*Олтин бу водийлар — жон Ўзбекистон,
Аждодлар мардона руҳи сенга ер!
Улуғ халқ қудрати жўш урган замон,
Оламни маҳиё айлаган дийр.*

Уйимиздан узоқлашсак она-мизни соғинамиз. Нонимизни, яқинларимиз тилидан айтиладиган номимизни кўрсаймиз. Айқириб оқётган сойимизни, «қирт-қирт» қилиб ут чайнаётган куйимизни... эҳтимол балани «дом»имизни, музқаймоққа навбат турган дамимизни хотирларимиз. Аммо, энг аввало соғинчимиз-онамиздан бошланиши рост. Нега шундай? Негаки, ҳар ҳеч қачон одамларга эмолликни соғинмайдилар. Ҳамиша тинч яшасам, дастурхон атрофида яқинларим ўрни бушаб қолмаса, инсон боласининг умри кемтиклашиб, нони яримга бўлмаса дейдилар. Шунинг учун ҳам бизда энг буюк ва суюқ нарсаларга она сўзини қўшиб айтиш бор, яъни «Она Ватан», «Она тупроқ»... деб.

Демак, бизлар учун Ватан — она соғинчидай гап. Тоza ҳавони симиргандай, зилол сувни сипқоргандай, ноннинг таъмини туйгандек, қуёш нуруни суйгандек ватанимизга талпинамиз. Она Ватан Она каби ягона эканлигини тан олган ҳолда, унинг мустақкам булишини, мангу ва аъдий барқарорликда гуллаб-яшнашини истаимиз. Рост, замон инсон юрагига ухшайди, баъзан осойишта, баъзан алғовдалғов. Борлигини гоҳо ташвиш эгалласа, гоҳо севинчлардан тилиб тошади. Она дийримизда ҳар бир кунимиз меҳнат, қураш, эртанги кунга ошиқиш билан сермазмун утаётган булсада, бағримиз истиқболга тобора очиқ кечаётган эрсада, ёруғ деразаларимиз қувноқ қаҳқаҳалардан, шодон қушиқлардан титраса-да, ҳайқириб гапирмоқдан, бахтимиз баҳорини мағрур баён қилмоқдан узимизни тиямиз. Куксимизга уриб эмас, балки қўлимизни осойишта қўйиб, «шукр, тинчмиз, омонимиз», — деймиз. Чунки қўққисдан келган урушларни курган, факуллоддаги хуружлардан азият чеккан халқнинг фарзандларимиз, сергаклитимиз, зукколитимиз, тинчлитимизни-хурлитимиз, хурамлитимиздан деб билишимиз ҳам шундан!

Биз соғинган оналарнинг макони, биз суйган одамлару одаларнинг манзили — Она Ватанимиз туртинчи ешга қадам қўйди. Қадимий ва қўҳна мамлакатимизнинг оққан дарёлари айқириб оқишига яратилган яна бир имкониятдир бу. Истиқлолга эришмоқ — халқимизнинг ширин умиди, эзгу тилаги эди. Уз эркига, эътиқодига, изланиш ва интилишларига эга кишилар ҳамиша олға чопадилар. Бахту иқболларини, мустақилликда топадилар. Шундай экан, аниқ мақсадимиз, эзгу оломимиз — Она Ватанда умид билан қўз очганлар инсоний бахтдан бебаҳра яшамасинлар. Юртнинг ободончилиги учун ҳисса қўшман деганларнинг билим олмақликлари, эмин-эркин меҳнат қилмоқликлари учун тинчлик керак. Буюк Ўзбекистоннинг тамал тоши қўйилиб, унинг гуллаб-яшнаши учун замин ҳозирланган шу кунларда оқ тилаклар қилайлик. Юртимиздаги ҳар бир инсон тунки-сочинликда яшашини тилайлик. Чунки йил бошида, йул бошида қилинган ниятлар амалга ошмай қолмайди. Ҳамма уз вазифасини сидқидилдан бажарса, энг асосийси, уз вазифаси нима эканлигини англаб етса, меҳнату ижоддаги машғуллигини тарк этмаса йулларимиз равон булаверади.

ЯНВАРЬ НИМА ДЕГАНИ?

**Янги, йил,
Эши йил,
Ухши-да, жуда!
Чунки бир ешга
Усдинг, Маъжуда!
Энди тилинг ҳам
Бурролашеди,
Буйинг ҳам усиб,
Ақлинг ошади...**

Байрамларнинг энг яхисиси — янги йилдан ҳамиша ажойиботлар кутамиз. Қорбобо-ю, Қорқизнинг муъжизасини билмоқчи буламиз. Балки шунинг учун ҳам январдан бошланадиган янги йил қадимий Рим мифологияси номи, яъни янги кун, янги ўзгаришлар тимсоли бўлиши Яносдан келиб чиққандир? Янос бахт ва бахтезликлар ҳамроҳи бўлса-да, ҳамиша ҳаққонийлиги, ҳалоллиги билан йил бошида қақнаб туради. Лотинча «януа» — «эшик, кириш» деган маъноларни англатадиган Янос қонда буйича қулида қалит ушлаб турган ҳолда тасвирланади. Ёруғлик худоси сифатида уша қалит билан осмон эшигини очади ва ерга илк нуллариини сочади. Яносни ҳасса ва қумли соатсиз ҳам тасаввур қилиш қийин. Ҳасса саёҳатини, қумли соат эса вақтни англатади. Яноснинг

бош кийими ҳам бири утмишга, иккинчиси келажакка ишора қилади. Унинг унғ қулидаги бармоғида 300 рақами акс эттирилган, чап қулида эса 65 рақамли узук бор. Сезиб олгандирсиз, бу рақамлар бир йилда неча кун борлигидан хабар бериб турибди.

Жаҳон халқлари, масалан голландлар ва шведлар йилнинг илк ойини Яноснинг номидан келиб чиққан ҳолда «януари», норвеглар — «януар», инглизлар «дженьюари», араблар «янар», греклар — «яноуаринос», индонезияликлар — «джануари», италянлар — «женнайю», испанлар — «эне-ро», португалияликлар — «жанейро», деб атайдилар. Айрим давлатларда эса бу ой миллий атамалардан таркиб топган. Масалан, Литвада — «саусис», Финляндияда — «таммикуу» деб аташади. Урта Осиё халқлари йил бошини Навруздан ҳисоблашса-да, ерга уруғ тушган кунларни кут-баракамиз, маъмурчилигимиз боши, дейишса-да, календарь буйича янгилашни палласи деб январни биладилар. Бизда январь ойини «далъ» деб ҳам юритадилар.

**Ешингизга еш қушар,
Байрам куп булсин,
Совга — салом улашар,
Айем куп булсин!**

Завқли-шавқли қишки таътил кунлари ҳам ортда қолди. Кунини кеча қуркам арча атрофида, қорбобо-ю қорқизлар даврасида яйраб қувнаган болалар яна қадрдон мактаблари бағрига қайтишди. Олдинда катта ва ҳал қилувчи 3-чорак!

Ўқувчиларни меҳрибон устозлари қарши олишлари аниқ. Болалар ҳам уларни соғиниб қолишган. Айниқса, Дилором опа Ориповани. Бор ғайрат ва шижоатини шарафли, шу билан бирга ута маъсулиятли касбга бағишлаган устоз ўқувчиларнинг катта дустига айланиб қолган. Опанинг шу кунларда неча юзлаб шогирдлари турли жабҳаларда меҳнат қилиб келмоқдалар. Олимлари-ю шоирлари, ишчилари-ю шифокорлари бор уларнинг! Мактабдами, ку-ча-куйда Дилором опага дуч келиб қолишса, бола булиб кучоқларига отилишади. Ҳаёт сабоқлари учун миннатдорчилик билдиришади. Устоз учун бундан буюкроқ мукофот борми?..

Р.АЛЪБЕКОВ туширган сурат.

Мураббийлар ҳақида ҳикоялар

Кунлар, кунларнида қувиб ойлар шошади. Юрагимиз тубида йиллар жўшади, умримиз дарё сувидек, — дейди Самарқанд вилояти, Каттақўрғон шаҳридаги «Оқ олтин» маҳалласида истиқомат қилаётган меҳридарё устозларимиздан бири, элнинг хурмат — эътиборини қозона олган мураббий Сайфулло ака Тўлаев. Муаллимдан эзгулик сабогини олган қанча-қанча толиби илмларнинг буйи-буйингдан ошади... Устоз кўнгли тоғ, гарчанд кўксида қатор-қатор ни-

қилишади», дейдилар қулиб. Кўпчилигимизда фанларни биринчи ва иккинчи даражали дарслар деб қараш тушунчаси бор. Тўғриси айтганда, устоз муаллим билан учрашганимга қадар шунга ўхшаш тушунча ўзимда ҳам йўқ эмас эди. Муаллим ўқувчиларга фақат мусиқадан дарс берибгина қолмай, одоҳлоқ, озодалиқни, маданият ва санъатни, адабиёт ва тарихни, қўйингки кўп нарсаларни шогирдлари онгига жо қилар экан. Айтайлик ўқувчи адабиётни аъло билса-ю, ма-

УСТОЗ ТАФАККУРГА ИЛМУ УРФОН БЕРАДИ

шонлар йўқ, аммо, мурғак тафаккур қабатларига илму-урфон уругини сочганидан кўнгул мулкига эзгулик ниҳолларини эка олганидан бахтиёр. Сайфулло акамиз сизу биз таълим олган илм масканларига ўхшаш мактабда, сўнг Мухтор Ашрафий номли Тошкент Давлат консерваториясида таҳсил олганлар. Меҳнат фаолиятларини илк бора бошлаганларида илм толибларининг тилини ва дилини тушунишга бироз қийналганлари ҳақиқат. «Фикримча, устоз билан шогирд оралағида сир — «Тилсимлар сандиги» бўлиши шарт эмас. Ўқувчиларингиз билан қанчалик яхши муомалада бўлсангиз, улар ҳам сизга шунчалик яхши муомалада бўлишади, муаммоларини сиз билан бирга ҳал қилишга ҳаракат

даният ва санъатни тушунмаса, жисмонан кучли бўлса-ю, тарихни билмаса, ютадим-ютқизадими? Келажакда бу ишларнинг барча-барчаси асқотади. Фанларнинг эса яхши — ёмони бўлмайди...

8 нафар фарзанднинг отаси, 2 набиранинг меҳрибон буваси Сайфулло ака ўғиллари Шухратжон, Шерзоджонлар ҳам ўзининг изидан бориб, мусиқага иштиёқмандлигидан хурсанд. Шавкатжон эса ҳарбий қисмдаги оркестрда ишлаш билан биргаликда, отаси дарс бераётган Акмал Икромов номли Каттақўрғон педагогика билим юртида сиртдан ўқиётир. Мақсади — отасидек мураббий бўлиш.

Каримжон СОАТОВ,
Каттақўрғон шаҳри.

ЯХШИЛИК НИШОНАСИ

Шаҳарда яшасак ҳам ҳовлимизда сугир, товук боқамиз. Суг, қаймоқ, тухумни кучадан сотиб олмаймиз. Ҳарнада, бу ҳам оилага ёрдам. Айтгандай, узимиздан ортган сутни аям қатиқ қиладилар. Мен уни сотиб келаман.

Яқинда навбатдаги «сафар»га чиқдим. Туққиз қаватли уйнинг иккинчи қаватидаги эшикни тақиллатдим.

— Ассалому алайкум, — дедим эшикни очган ойим тенги аёлга.

— Қатиқ керак эмасми?

Аёл «ҳозир» деди-ю, ичкарига кириб кетди. Зум утмай қулида пул солинган банка билан бир булақ торт олиб чиқди.

— Ол, ўғлим, ширинлик еб кет, янги йилимиз ширин кел-

син, — деди у қулидагини узатarkan.

Катталарнинг сўзини икки қилиш одобдан эмаслиги учун тортни маза қилиб тушириб олдим.

Иккинчи, учинчи эшикларни қоққанимда ҳам юқоридаги воқеа такрорланди. Туртинчи хонадон эгаси эса қулимга икки дона қулча тутқазди.

Бу сафар негадир уялдим. Қулчани олдим, қатиқни сотмай уйга югурдим.

— Ойижон, энди сираям қатиқ сотишга бормайман, — дедим. Кимнинг уйини тақиллатсам, қулимга бирор нарса тутқазди, мен уларга қандай қилиб сотаман, қатиқни! Узимиздан ортса, керак одамларга шундоқ текинга бериб юбориш керак.

Ойим қулдилар:

— Болам, яхши кунларда эшикдан келганга, кўни-қўшнилари га сулик тарқатиш отабобларимиздан қолган одат эди. Янги йил сабаб қадимий одатларимиз узимизга қайтапти экан, бу — яхшилик нишонаси, — дедилар. Илойим, янги йилимиз одамларимизни яхшиларга, яхшиликларга ҳамроҳ қилиб келатгани рост бўлсин!

Р. АҲМЕДОВ,
Тошкент шаҳри.

Ҳар куни катта танаффусга кўнгирак чаланиши билан мактабимиз радиоузели орқали етакчимиз Ҳафизахон опанинг таниш овози янграйди: «Диққат қилингиз, мактаб радиоузелидан гапиримиз!» Мактабимиз янгиликлари, турли ҳафталик ва дарсдан ташқари утказилаётган тадбирлар, спорт мусобақалари, уларнинг натижалари ҳақида хабарлар берилади. «Ватанимиз тарихини урганамиз», «Уюшмамиз фаолиятдан» каби эшиттиришларимизни орзиқиб кутамиз. Айниқса, қувноқлар саҳифаси, қизиқarli латиша ва топишмоқлар, тез айтишу қувноқ қўшиқларни мактабдошларимиз зўр қизиқиш билан тинглайдилар. Эшиттиришлар сўнгида ҳар бир

синф ўқувчилари навбатма-навбат синфларидаги ҳафталик ўзлаштириш, даволат ҳақида ахборот бериб боришади. Ҳафта якунида эса «Ҳафтанинг намунали синфи» аниқланади. Радиоузел орқали голиб синф ўқувчиларини қўтлаб, уларга атаб қуй ва қўшиқлар эшиттирилади.

Малика Султонова номли уюшмамиз етакчиси Ҳафизахон опа Маҳмудова бош-қош бўлаётган бундай тадбирлар мактабимиз ўқиш, ўзлаштириш ҳамда даволатнинг янада яхшиланишида таъсири катта бўлмоқда. Бундан ташқари радиоузелда гапирар эканмиз, деб нутқимизни равонлаштиришимизни айтмайсизми. Овоз чиқариб китоблар ўқишга берилганимиз сабабли, тафакку-

ТАҲРИРИЯТДАН: Дилафруз яхши мавзуну ўртага ташлабди. Мактабларимизнинг чиндан ҳам «оҳанграбоси бор» бўлиши учун яна нималар қилишимиз керак? Эҳтимол, дилтортар тўғараклар ташкиллаш зарурдир? Кўнглингни топар, самимияти, руҳиятигга мослиги билан сени ўзига тортар сардор утқачилари билан файзлидир у?... Билмадик, бу борада яна қанча тилаклар, муаммолар бор экан? Буларни бизга ёзжак мактабларингиздан билиб оламиз. Хатларингизни кутамиз.

СЎЗНИ КЎП ЎҚИ,
ОЗ СЎЗЛА!

Агар суҳбатдошингизнинг нутқи жаргон сўзлар билан тўлиб-тошган бўлса, ўзи қийналиб, пойма-пой гапирса, талаффузи яхши бўлмаса, оҳанги қўлоқни батанг қилса, энг мазмундор суҳбат ҳам ўз қимматини йўқотади. Ҳамма вақт аниқ-равшан, ҳовлиқмасдан, мулоимлик ва майин овоз билан гапиршга ҳаракат қилиш керак. Ховлиқиб айтилган сўзни тушуниш қийин бўлади, жуда чўзиб, секин гапирш эса кишининг сабр қосасини тўлиб-тоширади. Талаффуз этилган ҳар бир сўз, бугин ва товуш (оҳанг) аниқ ва равшан жаранглаши лозим. Жуда нозланиб гапирш ҳам ҳунук одат.

Нутқдаги камчиликлар кишининг жисмоний нуқсонларига боғлиқ бўлмаса (баъзан боғлиқ бўлганларини ҳам) чидам билан машқ қилиб йўқотиш мумкин.

Уят иборалар у ёқда турсин, суҳбатдошингизнинг «биласизми», «биласанми», «анақа», «ҳалиги-чи», «мен сизга айтсам», «яъни масалан», «қайсики» ва бошқа текинхўр сўзларни ҳадеб ишлатиши ҳам одамнинг гашига тегади. Узининг муносабатини «ҳа», «ўхху», «оҳ», «ўх», «эх», «ура» каби ундов сўзлари билан ифодалаш назокатсизлик, кўрслик бўлади.

Ўз она тилини севган одам унинг бузилишига йўл қўймайди. Ажнабий сўзларнинг аниқ маъносини билган ва уларни тўғри талаффуз эта оладиган киши, зарурат бўлса, уларни ўз нутқидан ишлатиши мумкин.

Хато гапирган кишини мазах қилмаслик керак.

римиз ҳам кенгайиб бормоқда. Демак, мактаб радиоузели ҳаётимизга, фаолиятимизга катта ҳисса қўшмоқда. Аммо ҳамма мактабларда ҳам радиоузелдан фойдаланиша олишмас экан. Мен ўша мактабларнинг ўқувчиларига ачинаман. Қувончинги, қайғунги, муаммо ёки камчилигини баралла айтадиган бўлсанг, бунга шароит ва имкониятларинг етарли бўлса, бир гал сени тингламаган дўстларинг кейинги гал албатта, тинглашади. Чунки, аста-секинлик билан малаканг ҳам, тажрибанг ҳам орта боради.

Бизга нотиклик санъатини ўргатадиган, тинглашга, тинглай олдиришга имконият яратадиган мактаб радиоузелларини ҳаммиша ишлатиб беринг, зукколигу сезгирликдан улғаядиган муҳбирликни шакллантиринг, дегим келади барча мактаб раҳбарларига. Ана шунда мактаб янада дилтортар, янада оҳанграбоси бор макон бўлади. «Кеча сени гапиршиди, бугун мени»... деб тўлқинланиб, ҳаяжонланиб, хато ва камчиликларимизни тан олиб улғаямиз.

Дилафруз РАҲИМОВА,
Фаргона вилояти, Ўзбекистон тумани, Яйпан шаҳридаги 24-мактабнинг «8»А-синф ўқувчиси.

Шавишти мактуб
«ҚАЙЧИЛИ»ГА БИР
КЕЛИНГ

Қишлоғимизнинг номи «Қайчили». Момоларимизнинг ҳикоя қилишларича қишлоғимиз авваллари жуда хушманзара, ҳавоси мусаффо ажиб бир маскан бўлган экан. Одамлари ўта меҳроқибатли бўлганидан, бутун бир қишлоқни аҳил оилага қиёслашар экан.

Эндиликда эса қишлоғимизнинг манзараси бутунлай ўзгариб кетган.

Ҳаво қишлоқ ҳужалигида ишлатиладиган химикатлар сақланадиган омборхонадан тўйиниб олади. Шамол турса, у ердан чиқаётган қўланса хид бутун қишлоқ узра ёйилади. Икки йил аввал қишлоғимиз кўчаларига асфальт ётқизилганда жуда севинган эдик. Асфальт ҳам хўжа кўрсинга бўлган экан, энди ундан асар ҳам қолмади. Куз, қиш фаслларида дой, ёзда чангдан «дод» деймизу буни биров эшитмайди. Бизлар билим оладиган мактабни айтмайсизми? Бир пайтлар жамоа ҳужалиги учун шийпон ва болалар яслиси вазифасини утаган бу бино эндиликда билим масканига айлантирилган. Демак, ҳар борада қўлайликлар, куркамлигу файз таровати йўқ унинг! Болалик завқини суриб, гўзал қошоналарда билим олсак, деймиз. Қишлоғимиз ёшлари орасида истеъдодли йигит-қизлар талайгина. Лекин уларнинг узларини кўрсатишлари, дилларидаги орзу умидларини амалга оширишлари учун ҳеч қандай шарт-шароит мавжуд эмас.

Хуллас, шунақа гаплар. Йўлингиз тушса, бизнинг «Қайчили»га бир келинг...

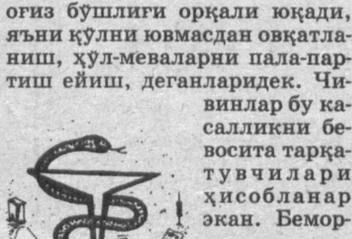
Тошбиби ИСЛОМОВА,
Қашқадарё вилояти, Китоб туманидаги Китоб жамоа ҳужалиги, Қайчили қишлоғи.

Дам олиш куни эди. Биз Шоди Шойимов номли кинотеатрга кино кургани бордик. Сал барвақт келибмиз. Кино бошлангунча сув ичмоқчи бўлиб, будка олдида навбатга турдик. Биздан олдинда турган 13-14 ёшли икки бола сув олишди. Улардан бири апил-тапил сувни ичди-да, стакан тагида қолган сувни ўзидан нарироқда суҳбатлашиб, турган икки кишининг оёғи остига сеппиб юборди. Улардан бири хум-

узилдими ё бошқа сабаб бўлди-ми, кино курсатиш бир-икки дақиқага тўхтаб қолди. Шунда залда қий-чув, қийқирик бошланиб кетди. Биздан олдинги қаторда утирган уч-тўрт бола:
— Ямоқчи!
— Қулингдан келмаса, бушатиб қуй!
— Ямоқчини ҳайдаш керак! — дея бир-бирига навбат бермай қичқиришарди. Биз уларни мулойимлик билан тартибга чақир-

Қадрли болалар! Вирусли гепатит юқумли касаллик эканлигини ҳаммангиз яхши биласиз. Бу касаллик бутун дунёда кенг тарқалган: болалар ҳам, катта ёшдагилар ҳам бу касалликдан изтироб чекишади. У бутун йил давомида учрайди, куз ва қиш ойларида айниқса, купаяди.

Сен ун иккига, эҳтимол ун туртта тулгандирсан. Бу даврда организмда чуқур узгаришлар юз беришига алоқадор янги давр бошланади.

САРВҚОМАТ БЎЛ!

Бу узгаришларни балки узинг ҳам пайқагандирсан. Баъзан негадир кунглинг гаш бўлади, йиғлагинг келади, кеча булса бекордан — бекорга бувингнинг дилини оғритдинг, бу қилмишингдан ҳозир узинг ҳам хижолат булсанг керак. Кейинги йилларда буйинг анча чузилиб қолди, узингни сал-пал беухшов сезасан. Қулларинг ушпа-узун бўлиб қолган, уларни қаерга қуйишинг билмай қоласан. Оёқларинг ҳам ушиб кетди. Айрим танишларингнинг бурни хунук бўлиб қол-

Соғлимингни соғломликда асрагин!

АСОРАТЛИ КАСАЛЛИК

лар атрофдагилар учун хавфли. Чунки сариқ касаллиги ҳаводан ҳам тез тарқалади. Касаллик ҳароратнинг кутарилишидан бошланади, десак янглишмаймиз. Умумий ҳолсизлик, ланжлик натижасида уйқу босади, иштаҳа йўқолади, кунгил айниш ҳоллари содир бўлади. Купчилик дастлаб бунга унчалик эътибор бермайди. Натижада касаллик улғайиб, беморнинг аҳволи оғирлаша боради, жигари атрофида оғриқ пайдо бўлади. Қадрли болалар! Касаллик-

ни даволашдан кура, унинг олдини олган маъқулдир. Шунинг учун ҳар бирингиз шахсий гигиена қоидаларига амал қилинг! Овқатланишдан аввал албатта қулларингизни яхшилаб ювишни одат қилинг! Мева ва сабзавотларни ейишдан аввал тоза ювилганига эътибор беринг. Дуконлардан нон сотиб олганингизда уни тоза қоғозларга ураб олинг. Зияҳор газеталарга урай кўрма-нг. Ана шу қоидаларга амал қилсангиз, бу асоратли касаллик билан оғримайсиз. Зеро саломатлигингиз — энг ноёб, қимматли бойлигингиздир! Саломатлик Маркази.

МЕН ЎЗИМНИ ШУНДАЙ ТУТАЙКИ...

райиб қараб қўйди, иккинчиси эса, оёғига бир назар ташладию, шимини секин силкитиб қўйди. Ҳалиги бола ҳеч нарса сезмагандек бамайлихотир стаканни жойига қўйиб, ўртоғига нималарнидир маъқуллаганича кўздан ғойиб бўлди. Кино залига кирдик. Ҳамма аста-секин ўз жойини эгаллай бошлади. Бир оздан сўнг чироқлар учиб, кино бошланди. Томоша қила бошладик. Аммо лента

дик. — Опа, сизга нима, эпласа кино қўйсин-да! — деди кўзларини чақчайтириб биттаси. Яна бири бармогини оғзига қилиб шундай қаттиқ хуштак чалдики, кулоқларимиз битиб қолаёзди. Хайриятки, томоша тезда бошланиб кетди. Йўқса, бу беодоб болалар тагин қандай «хунар» курсатишар эди. Гулчирой КАРИМОВА, Шаҳрисабздаги 70-мактаб ўқувчиси.

ТАҲРИРИЯТДАН: Кинотеатр — жамоат жойи. У ерга ҳар ким ҳордиқ чиқаргани, кўнгил ёзгани боради. Бироқ юқоридагидек, жамоат жойларида ўзларини қандай тутишни билмаган баъзи беодоб болаларнинг кишилар гашига тегиб, асабини бузиб туриши каби ҳоллар тез-тез учраб туради. «Одобли бола ҳаммага манзур», — дейди халқимиз. Одобли бўлиш, жамоат жойларида тартиб — қоидага риоя қилиш, каттаю кичикни ҳурматлаш — ҳар бир ўқувчининг муқаддас бурчи бўлиб қолиши керак. Сиз нима дейсиз?

Чет эллик тендошларини ҳаётидан Токиодаги бир неча кучаларни ҳисобга олмаганда Япониядаги кучаларга умуман ном қўйилмайди. Лекин яқинда уй деворларида «Шарафлаймиз» кучаси, «Ассалому алайкум», «Қандай яшайсиз?» деган ёзув пайдо бўлди. Қурнишидан эрталабдан мактабга шошаётган ўқувчилар бу ёзувни ўқиб, баҳри диллари очилса керак. Умуман олганда япон болалари Таълим вазирлиги курсатмаларига асосан 1850 эски сўзларни ўрганишлари шарт экан. Бадиий китоб ва газеталардаги сўзларни қўшиб ҳисоблаганда улар уч мингдан ортиб кетади. Шунинг учун булса керак Япониялик ўқувчилар ўз она тилла-

ЯПОНИЯ МАКТАБЛАРИДА ЎҚУВЧИЛАРДАН КҮН НАРСА ТАЛАБ ҚИЛИНАДИ

рини 12 йил ўқиб ўрганишади. Уларнинг мактаб кийимлари ҳам галати. Худди ҳарбийларникидек. Юмшоқкина бош кийими бор. Унга медал қадалган, бежирим галстук, енгил курткаси ҳам узига хос. Энг қизиги, бу кийимни 1868 йилда император жорий қилган экан. Шундан бери унга узгартириш киритилгани йўқ. Японияда тараққиёт жуда олга кетган, шунинг учун булса керак япон ўқувчиларининг руҳиятида ҳаминша безовталиқ бор. Уларнинг безовталигига сабаб университетга қабул синовларининг ўта қийинлиги бўлса, иккинчи сабаб ишга жойлашишдаги мушкулликларидир. Япон ўқувчиларининг шароит тошганлари хорижга бориб, таҳсилни афзал билишади. Уқитиш системасидаги таллбчанликдан — ҳар қандай олимпиадаларда японилар биринчидир. Япон мактабларида ўқувчилардан жуда куп нарса талаб қилинади, — дейди машҳур уқитувчи Ютака Сасайми. — Чунки буганчалик қийин бўлса, эртага шунчалик осон кучади. Яқинда Япониядаги билим масканаларида бошқа тиллардан ҳам дарс берилсин, деган шояр олдинга сурилди. Уларда ўз соҳасининг билимдонлари инглиз, француз, немис, рус тилларидан машҳулотлар олиб бориб япон болаларни ҳам бу тилларда нутқ сузлашадиган бўлиши. Японча таълим — зарикмас меҳнатдир. Садоқат билан, чидам ва қўнғ билан собитликни талаб қиладиган бу меҳнатда фан ва техника гуркирайди.

ОБУНА — 95

Республика болалари ва ўсмирларининг ягона газетаси «Тонг юлдузи» — Сизнинг газетангиздир. Унда босилдиган мақола, лавҳа, ҳикоя, хабарлар Сизнинг оламингизни бойитади, Сиз ҳақингизда сўзлайди. Уни ўқиб одамларни танийсиз, оламларни тан оласиз. «Тонг юлдузи» порлаб, ёш кўнгилларни эзгуликка чорлаб туриши учун сизнинг мазмундор мактубларингиз керак. Газетанинг ҳар бир сонини ўқиб борсангиз узингиз ҳам қўлингизга беихтиёр қалам ва қоғоз олганингизни, унинг фаол муҳбирига айланиб қолганингизни билмай қоласиз. Бунинг учун имкониятларингиз ҳали етарли. Ҳар ойнинг 12 числосигача «Тонг юлдузи»га обуна бўлсангиз, келгуси сондан бошлаб у Сизнинг чинакам сирдошингизга айланади. Эътибор қилсангиз, газетанинг нархи 1 сўм бўлиб, Сиз ҳар куни сотиб оладиган резинали сақичдан ҳам арзон. Унинг бир йиллик баҳоси 54 сўм. Йил давомида маънавий озуқа оламан десангиз, **ОБУНАГА ШОШИЛИНГ!**

Шу йилнинг 12-январига Республика Болалар ва Ёшлар Марказий Кенгашининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Болалар ва Ёшлар Марказининг янги босқиндаги ривожланиш муаммолари ҳал қилинди. Болаларнинг Халқаро акциялари ва операциялари ўқитиш халқаро болалар ассоциациясини тузиш, уюшмасининг рағбатлари ва айрим белгилари тўғрисидаги масалалар кўриб чиқилди. Қўрилган масалалар бўйича тегишли қарорлар қабул қилинди. Йиғилишда бўлган музокара ва музокамалар ҳақидаги материалларни келгуси сонимизда ўқийсиз.

ган, ҳуснбузар тошган. Организмингда узгаришлар шу қадар тез содир бўляптики, баъзан ҳатто узингни ҳам танимай қоласан. Бот-бот кузгуга қараш одатини чиқардинг, сочингни бошқача тур-

маклашни хоҳлаб қолдинг, чиройли куйлақлар кийинг келади, қани энди тезроқ катта була қолсанг ва қухлик, сарвқомат булсанг! Кучадан кетаётганинда одамларга разм солгандирсан, албатта. Қадди-қомати келишган одамларга бир дақиқа тикилиб қолгандирсан балки? Купинча ҳарбийлар ва спорт билан шугулланувчи кишиларнинг қомати ана шундай чиройли бўлади. Қадди-қоматнинг чиройлиги гавдани тўғри тутишга — тана-

нинг ади, соғлом одамга хос равишда чиройли туришига боғлиқ. Киши ўз гавдасини икки ҳолатда: тўғри ёки нотўғри тутиб юриши мумкин, бу эса узинга боғлиқ. Киши гавдасини ва бошини тўғри тутиб, елкасини сал кериб ва кукрагини бир оз олдинга чиқариб юрса, бу тўғри ҳолатда туриш ҳисобланади. Эринмай шундай туриб кургин-чи, қоматингнинг чиройли қуринаётганига узинг ҳам иқрор буласан. Ие, қачонгача бундай туриш мумкин, дурсан балки. Тўғри, аввалига қийналасан. Лекин агар сен гавдангни тўғри тутишни унутмай, қоматингни шу ҳилда тарбиялаб борсанг, гавдангни бундай ҳолатда тутиб юриш сенга одат бўлиб қолади.

Қиш эмасми, атроф қор, ҳамма иссиқ кийинган, трамвайда кетаётсак, оёғига коньки боғлаб олган икки бола вагон орқасига осилишди. Трамвай бекатга келгач, улар ҳам вагон ичига кириб олишди. Чамаси, улар қаттиқ совуққотган эди. Бун-

чап оёғини босолмай, утириб қолди. Орқада келаётган иккинчи қизча эса бир кўзини очолмай, оғриқ зарбидан йиғлаётган эди. Мен ва яна икки нафар уткинчи киши болалар олдига келиб уларнинг ноурин, «совуқ»

ЎЙИН ЭМАС БУ, ҲАЗИЛ ҲАМ ЭМАС...

дан бир кекса одам жаҳли чиқиб уларга шундай деди:

— Ўз жонларингизда қасдларингиз борми? Оёқларингиз синса нима бўлади?! Уқитувчиларингиз шундай таълим берганми?

Болалардан бири бунга жавобан:

— Сиззи ишиз нима? Қишда коньки учеди-да! Бу — физкультура, — деди.

Авалло, меҳрибончилик қилиб, ноҳуя хатти-ҳаракатдан тиймоқчи булган одамга гап қайтариш одобсизлик экани Сизларга аён. Кейин, ранжигача кишининг тарбиячи, устоз, муаллимдан гина қилиши табиий бир ҳол. Мен педогогман. Лекин, яхши ҳамки, менинг ташқи қиёфамга қараб педогоглигимни билдирадиган бирор белги йўқ. Булганида эди, ҳалиги одам менга қанчалар дашнон берган булур эди. Демак, бир беодоб боланинг хатти-ҳаракати, одобсизлиги натижасида унинг узигагина эмас, балки, ота-онаси, мактаби, уқитувчи-устозларига ҳам гап тегади. Бекатда эса бир тўп болалар яхмалакда «учишайтган» эди. Шу чоғ улар чап тарафдан бешолти нафар қизларга «ҳужум» қилиб қолишди. Думалоқ қилиб отилган қор «бурони»дан қизлар юз-кўзларини ҳимоя қилишар эди. Иккитаси яхмалакка сирганиб, йиқилиб ҳам тушди. «шух», «уйинқароқ» болалар эса завқланиб кулишар, қийқиришар эди. Бироқ бу «совуқ» қилиқ узининг ҳунук ва кўнгилсиз натижасини кўрсатди: ҳалиги қизчалардан бири

қилиқларини қоралаб, танбеҳ бердик. Уларнинг бири бизларга ишшайиб қараб турарди, иккинчиси яхмалак отар эди, бошқаси эса қордан «тухум» ясашни давом эттираверди. мендан каттароқ ёшдаги киши уларга танбеҳ берганида улардан бири:

— Узи жа тантиқ қизлар экан, шунга шунчами! — деди иржайиб.

Хуллас, юқорида келтирилган ҳолатларни физкультура ҳам деб булмайди. Ўйин, ҳазил ҳам деб булмайди. Бунинг номини нима деб атаймиз?

Одил ЖУМАЕВ, Сурхондарё вилояти, Сарийосиё туманидаги 72-мактаб ўқитувчиси.

Донишмандлик қуроли

Дарслардан буш вақт топдим, дегунча турли бадий китоблар ўқишга берилиб кетаман. Айниқса, ташқарида пага-пага қор ёғатган бўлса!.. Иссиқ уйда, дераза олдида утирсангу эртақлар оламига шунгисанг! «Эртақлар ороли» — дунё халқлари эртақларидан жамланган китоб экан. Менга жуда ёқди. Кейин ундаги «Чуккан куза» номли ҳинд халқ эртагини рус тилидан ўзбекчага утирдим. Уринишларимга баҳо берарсизлар деган ниятда сизга юборяпман. Салом билан, Жамол Солиев, Тошкент шаҳридаги К. Ёрматов номидаги мактаб ўқувчиси.

ЭРТАҚЛАР ОРОЛИ

Бор эканда йўқ экан, қадим Ҳиндистонда жудаям ялқов бир брахман яшар экан. У меҳнат қилишни истамай фақатгина сажий кишилар берган садақа ҳисобига кун кураар экан. Кунларнинг бирида дангасанинг қулига бир кузачада тула гуруч тутқазишибди. У йўлда кетаётди, дарё соҳилига дам олиш учун утирибди. Қуеш нурларидан роҳатланиб, ёнбошлаб ётганича ҳаёл сура бошлабди. «Қани энди ҳозир кургоқчилик булиб, очарчилик бошланса-ю, кузачадаги гуручнинг камида уч रुपига сотсам. Кейин бу пулга эчки сотиб олсам... Эчки бир пода эчкичалар туғиб беради. Уларни сотиб ситир олардим,

сигирни купайтириб яна сотардим, каттакон боғли ҳовлига эга булардим. Кейин бадавлат брахманининг қизига уйландим. Оиламизда қувнок ва чиройли угил дунёга келарди. Мен углимни кучада уйнатиб келмоқчи бўлсам, у бундан хурсанд бўлиб мен томон югуриб келаётса-ю... қоқилиб йиқилиб тупса... — Хотин, тезроқ болага қара, у йиқилиб тушди! Бироқ хотиним иш билан банд булгани учун менинг гапимни эшитмайди. Нега сен мени тингламайсан, менга ҳам, болага ҳам қарамайсан? — десаму, роса тепкила-

Тахририятдан: — Раҳмат, Жамол. Китобхонлигинг учун, узингга ёққанини узгаларга ҳам илинганинг учун! Сен кабилар купайса, ҳаёт яна ҳам мунаввар ва маънолироқ бўлаверади. Чунки ақл фарзандлари бўлмиш китоблар чувалган фикр, туйғу ва воқеалар куюни дўстона англашга ёрдам беради, ақл ва қобилиятга қанот бағишлайди-да! Сенинг журъагингни табриклаган ҳолда, дусларингдан ҳам узларига ёққан китоблар ҳақида бизга хат ёзишларини тилаб қоламиз. Ахир, бирор яхши китобни ўқиб, ҳаётларидан мутлақо янги лавҳа очганлар озмунчами? ХАТЛАРИНГИЗНИ КУТАМИЗ.

СУВ ҲУЗИ КЕЛАДИ...

Бир косиб чолнинг уч угли бўлган экан. Бири дехқон, бири косиб бири иморат устаси экан. Ота уч угилга ҳам бир хилда насихат қилиб, деркан: — Сиз ариқ қазинг, сув ўзи келади. Дехқон угли доим ариқ қазир, зовур тозалар, экинларни қондириб суғорар ва яхши ҳосил йиғиштириб

олар экан. Косиб угли эса ипни яхши пишитар, чокларни ҳам чиройли, ҳам пишиқ тикар экан. Кенжатоё угил эса иморат пойдеворини мустаҳкам қилар, яхши режа тортиб, ҳам чиройли, ҳам чидамли иморатлар кураар экан. Кўп ўтмай уч угилнинг довруғи бутун шаҳарга тар-

қалибди. Уларга илтимос қилиб, иш таклиф қилиб келувчиларнинг сон-саногига етиб бўлмабди. Тўқ, бадавлат ҳаёт кечиршиган угиллар оталари айтган гапнинг маъносини энди тушунибди-да. фарзандларига ҳам тайинлашибди: — Ариқни яхшилаб қазингллар, сув ўзи келади...

У. САЛОҲИДДИНОВ

Абдулла ШУРДИЕВ — 50 ёшда

Абдулла Турдиев Мавлон угли Самарқанд вилоятининг Иштихон туманига қарашли тобли Зарбанд қишлоғида тавваллуд топган. Сана: 1945 йил январь (дав) ойининг йигирма иккинчиси. Демакки, шоир ва журналист, яъни ижодкор акангиз узининг эллик ёшини ижодий куч-гайратта тулган ҳолда қаршиламқда. Абдулла Турдиев ижоди билан сиз кўпдан танишсиз. Катталар ҳақидаги шеърлари ҳам халқимизга манзур. Ижодингизга барака, ишларингизга ривож тилаймиз, Абдулла ака!

ИШОНЧ

Жуфт сўз бизга жондан азиз: «Ватан!», «Она!» Барчамизга «Тоғ юлдузи» Жонбахш яна. О, номида катта рамзий Маъло бордир. Унга минг-миг болажонлар Парвонадир. Ватан — ниҳол. Бизлар ундан Нишонамиз. «Тоғ юлдузи» порлоқ бўлғай-Ишонамиз!

«БЕШ»ЛАР ВАТАНИ

— Уқинларнинг ўзи қалай, Қани, айт-чи, Эш?! — Мақтанишга йўйиб юрманг-Баҳоларим «беш!» — Бир иморат куриб бўлмас-Ғишларсиз, зотан. — Бизнинг «беш»дан қад рост-лайди-Мустақил Ватан!

АВТОБУСДА...

Автобуста бир тўп бола Чиқиб қолди. Ҳамма ёқни чуғур-чуғур Тутиб олди. Гап уқтириб бўлмас эди-Бу «тўх»ларга. Талаш бўлди бутн уриилар-Жўжиқларга. Бир бекатда автобуста Чоллар чиқди. Кампиржолар айни қадди-Доллар чиқди. Яна чиқди ёш болали Келинчаклар. Ҳамон қий-чув бизнинг бола-Гул — чечаклар. Болақайлар ён-верига Бўйламади. Катталарга жой беринини Уйламади...

Арабистонда илму ҳикматда тенгу тимсоли йўқ Шан деган беназир бир ҳаким узимга ухшаган бирор билимдон қиз топилмагунча уйланмайман, — деб аҳд қилган экан. Узига муносиб ёр истаб оламини бир неча бор кезиб чиқса ҳамки дилхоҳини тополмабди. Кунлардан бир кун, шу ниятда сарсон-саргардон бўлиб юрган экан, бир одам унга ҳамроҳ бўлиб қолибди. Шан ҳамроҳидан: — Сең мени кутарасанми, ё мен сени кута-

Қуй, менга бошқа гапирма, аҳмоқона саволларингдан кунгилларим беҳузур бўлиб кетди — дебди ҳамроҳи. Шундай қилиб иккаласи «чурқ» этмай йўлда давом этишибди. Йулоччи манзилга етгандан кейин, майли бу ҳам бир мусофир экан, қилган куполлигимни кунглидан чиқарай, деб Шанни уйига олиб, меҳмон қилибди. Уша одамнинг хусну малоҳат, ақлу фаросатда ҳамма қизларга намуна буладиган қизи бор экан, қизи дадасидан сурабди: — Ҳамроҳингиз ким эди, йўлда нималар ҳақида

Дилқушо хикоятлардан

Али САФИЙ

ГАВҲАРИМНИ ЭНДИ ТОПДИМ

райми? — дебди. — Ажаб бетамиз одам экансан, — дебди ҳамроҳи, — уз салламини зурга кутариб юрибману сани қанақа қилиб кутараман?! Шан индамабди. Бир оз йўл юрганларидан кейин барқ уриб яшнаб турган бир бугдойзорга етибдилар. Шан экинзорга қараб: — Бу бугдойнинг донини еб бўлишдимикин? — деб ҳамроҳидан сурабди. Ҳамроҳи: — Тоza тентак экансан-ку! Ҳали уриб олинмаган нарсани қанақа қилиб еб бўлишди? Яна Шаннинг нафаси ичига тушиб кетибди. Бир неча манзил йўл юргандан кейин улар тобут кутариб бораётган оломонга дуч келишибди. — Бу одам улдимикан ё ҳали тирикми? — деб Шан яна ҳамроҳидан сурабди. — Астағфирулло, умрим бини бўлиб сенга ухшаган аҳмоқни курганим йўқ! Жаноза ўқилиб, қабристонга олиб борилаётган жасадни «бу тирикми, ё улкимми?» деб сурайди-я! Қип-қизил аҳмоқ ҳам бунақа саволни бермайди.

суҳбатлашиб келдиларинг? — деб сурабди. — Э, қизим, — дебди отаси — қип-қизил бир аҳмоққа рунару келиб қолдим. Курақда турмайдиган, пойма-пой, мантқиқсиз саволларни беравериб, тоза таъбимни хира қилди. — Нималар деди? — сурабди қизи. — Мен билан куришиши биланок: «Сен мени кутарасанми, ё мен сени кутарайми?» — деб суради. Узим зурга бораётган эдим, уни қандай кутара оламан, қизим. Бир экинзорга етганимизда: «Бунинг донини еб бўлишдимикин? — деб сураб қолса буладими? Учинчи саволи: қабристонга олиб борилаётган тобутни куриб: «Бу тирикмикин ё улкимкин?» — деб суради. Қизи отасига: — Дадажон, унинг кунглини оғритиб, бекор қилибсиз. Бу сузлар унинг жуда катта ҳаким ва зур билимдон эканлигидан далолат беради. Биринчи саволнинг маъноси шу: Йулнинг заҳматини камайтириш учун сен бирор нарса айтиб берасанми, ё мен айтиб берайми? — деган маънони англатади. Иккинчи саволи: «бу ернинг галласини еб бўлишди ми ё йўқми?» — деган саволнинг маъноси шунки: бу галлани эккан одам бирор

суҳурдан қардор булиши, унинг қистовидан тезроқ кутулиш мақсадида, бугдойни уриши биланок турги бозорга олиб бориб сотиб қарзига бериши мумкин. Мулоҳаза қилиб курсак, экин пишишидан олдин еб кетилгандай бўлади. Тобутдаги мурдани улкимми ё тирикми, деб сурашининг маъноси қуйидагича: бу одам улганидан кейин елгорлик сифатида бирор фарзанд ёки шоғирд қолдирдимкин, ёки эслашга арзиғулик бирор хайрли иш қилдимкин, ё худ жоҳил ва фосиқлигидан, улшини биланок ҳамманинг эсидан чиқди кетди-ми? дегани. Сиз дарҳол унинг олдида чиқиб, узор айтнинг, энефат қилинг, айтган сузларинг барчасини шарҳлаб беринг, акс ҳолда сизни жоҳил, ва аҳмоққа чиқариши ҳеч гап эмас. Шунда қизнинг отаси Шан хузурига чиқиб: «Йўлда мен паришон-хотирлик қилиб, саволларингга жаноб беролмадим. Ҳозир ҳаммасига, бафуржа, бирма-бир, батафсил жавоб беришим мумкин» дебди. Бунга жавобан Шан: — Бу сузлар сенинг табиатингга мутлақо ёт. Яхшиси, айт-чи, бу сузларни ким сенга ургатди ва бу сирлардан ким сени воқиф этди — дебди. Қизнинг отаси нима дейишини билмай, гангиб қолибди ва гапнинг ростини айтишга мажбур бўлибди. — Хусну малоҳат ва ақлу фаросатда тенгу тимсоли йўқ бир қизим бор, бу сузларнинг маъзини менга уша қизим қақиб берди, — дебди. Бу сузларни эшитган Шан шунча йилдан бери қидириб юрган гавҳарини энди топдим, деб суюниб кетибди. Отасининг розилиги билан қизни никоҳлаб олибди ва ниҳоят мурод мақсадида етибди. Форсийдан Кибриё Қаҳқорова таржимаси.

Бош муҳаррир: Умид АБДУАЗИМОВА

Тахрир хайъати: Сафар БАРНОЕВ, Феруза ЖАЛИЛОВА, Сойибжон ИСМОИЛОВ, Дилдора ТУРАХМЕТОВА, Сабоҳат ШУКУРОВА.

Табъисс иттифоқлар: ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРАЛИГИ

Газета 1929 йил, 1 августдан «Ленин учқуни» номи билан чиқа бошлаган

Маълумот учун телефон: 33-44-25

Бизнинг манзиллоҳ: 700083. ТОШКЕНТ ШАҲРИ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-уй. Нашр кўрсаткичи: 64563